

SXEDIO.GU1

30.6.1957: Ο ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΑ ΠΡΕΣΒΥΣ ΣΤΗΝ ΑΓΚΥΡΑ Γ. ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ ΑΝΑΧΩΡΕΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΟΠΟΥ ΕΝΗΜΕΡΩΝΕΙ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ (ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΦΩΝΗ ΓΝΩΜΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ) ΟΤΙ Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΓΡΑΜΜΗ ΥΠΟΧΩΡΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΕΙΝΑΙ Η ΕΓΓΥΗΜΕΝΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

Ο νέος πρέσβυς της Ελλάδας στην Αγκυρα Γ. Πεσμαζόγλου φεύγοντας για την Αγκυρα τις επόμενες ημέρες πήρε τις τελευταίες οδηγίες για το Κυπριακό με τη σύμφωνο γνώμη του Μακαρίου και του Καραμανλή.

Ιδιαίτερα οι οδηγίες που είχε πάρει ήταν να συζητήσει το Κυπριακό γνωρίζοντας, ωστόσο ότι τελευταία γραμμή υποχώρησης ήταν ανάμεσα στα άλλα και η ανεξαρτησία της Κύπρου.

Σύμφωνα με το Αρχείο Καραμανλή (Τόμος 2 σελ 324):

"Πριν από την αναχώρηση του για την Αγκυρα στις 30 Ιουνίου ο Γ. Πεσμαζόγλου, σε συναντήσεις του με τον Ε. Αβέρωφ, τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, καθώς και τον Κ. Καραμανλή, θα δεχτεί την εντολή να θεωρήσει ως "έσχατον όριο υποχώρησης" την "αποδοχή αυτοκυβερνήσεως της Κύπρου, επί ωρισμένων χρονικών διαστήμα, μετά το πέρας του οποίου θα ανεγνωρίζετο το δικαίωμα της αυτοδιαθέσεως ή την ανεξαρτησίαν της νήσου υπό την κηδεμονίαν του ΟΗΕ".

Στο μεταξύ στην Αθήνα πηγαينوέρχονταν διάφοροι επίσημοι του ΝΑΤΟ καθώς η συμμαχία εξήγγειλε πρόθεση της να μεσολαβήσει στην κυπριακή κρίση με το νέο του Γενικό Γραμματέα Ανρύ Σπάκ.

Η Ελλάδα είχε απορρίψει προηγουμένως τέτοια πρόταση του ΝΑΤΟ για μεσολάβηση και τώρα καλυπτόμενη πίσω από τον Μακάριο θα ήταν πιο εύκολο γι' αυτήν να απορρίψει τις πιέσεις.

Οι επίσημοι του ΝΑΤΟ άρχισαν να μεταβαίνουν στην Ελλάδα μόλις ξεκαθάρισαν τα πράγματα και ο Μακάριος είχε ενημερωθεί για τις εξελίξεις.

Πρώτος πήγε στην Αθήνα ο απεσταλμένος του

Αϊζενχάουερ Ρίτσιαρτς και αργότερα ο Ανώτατος Διοικητής των δυνάμεων του NATO πτέραρχος Νόρσταντ.

Οι προσπάθειες είχαν ένα κοινό στόχο και συμφωνούσαν με τις οδηγίες που είχε δώσει ο Καραμανλής στον Πεσμαζόγλου ως ύστατο σημείο υποχώρησης: Την ανεξαρτησία της Κύπρου με παραχώρηση βάσης στη Βρετανία που θα βρισκόταν ουσιαστικά υπό τον έλεγχο του NATO, όπως ήταν και αυτό, στο οποίο είχε συμφωνήσει ο Καραμανλής με τον αμερικανό Πρόεδρο Αϊζενχάουερ.

Ο Μακάριος είχε ξεκαθαρίσει πολύ νωρίς τη θέση του. Στις 27 Απριλίου, δέκα μόλις μέρες μετά την άφιξη του στην Αθήνα από την εξορία είχε δηλώσει ότι διαφωνούσε με την παραχώρηση βάσης ή χρησιμοποιούσε το θέμα για να ασκήσει πιέσεις και να επιτύχει αυτά που ήθελε:

" Ουδεμία διευθέτησις προς πολεμικήν χρησιμοποίησιν της Κύπρου δύναται να γίνη άνευ της συγκαταθέσεως του Κυπριακού λαού. Επομένως το ζήτημα της Κύπρου δεν εγείρεται προτού λυθή το πολιτικόν πρόβλημα και προτού ο κυπριακός λαός, ως ελεύθερος αποφασίσει διά το μέλλον του και επί παντός συνηρημένου θέματος".

(Μεταγλώττιση)

" Καμμιά διευθέτηση προς πολεμική χρησιμοποίηση της Κύπρου δε μπορεί να γίνει χωρίς τη συγκατάθεση του Κυπριακού λαού. Επομένως το ζήτημα της Κύπρου δεν εγείρεται προτού λυθεί το πολιτικό πρόβλημα και προτού ο κυπριακός λαός, ως ελεύθερος αποφασίσει για το μέλλον του και σε κάθε συνηρημένο θέμα".

Από τις επαφές των ανωτέρων στελεχών του NATO φαινόταν ότι η λύση θα εξευρισκόταν στους κόλπους της Συμμαχίας ενόψει και της έναρξης της διάσκεψης του NATO που θα γινόταν στις 2 Μαΐου στη Βόννη της Γερμανίας.

Μια δεύτερη προσπάθεια έκαναν οι αμερικανοί και το NATO ευρύτερα στην ίδια τη διάσκεψη. Τόσο ο αμερικανός υπουργός Εξωτερικών Φόστερ Ντάλλες όσο και ο δυτικογερμανός συνάδελφός του Φον Μπρεντάνο και ο Γ. Γ. του NATO Ανρύ Σπάακ, κατέβαλαν κάθε προσπάθεια, αλλά ο Αβέρωφ παρουσιαζόταν αμετάπειστος, παρά τις κατηγορίες που εξαπέλυε εναντίον του ο βρετανός υπουργός Εξωτερικών Σελγουϊν Λόϊντ ότι η Ελλάδα με τη στάση της έκλειε κάθε δρόμο για επανάληψη των διαπραγματεύσεων.

Είπε ο Αβέρωφ προσφωνώντας τη διάσκεψη του NATO στις **2 Μαΐου**:

"Δεν έχω τίποτε να προσθέσω εις την απάντησιν την οποίαν ο μόνιμος αντιπρόσωπος της Ελλάδος έδωσε προσφάτως εν σχέσει με την ευγενή πρότασιν του Γ. Γ. του NATO (πρώην) Λόρδου Ισμεϊ περί μεσολαβήσεως εις την κυπριακήν διένεξιν".

Η αποτυχία της Βρετανίας να επιτύχει τη μεσολάβηση του NATO την ανάγκασε να στραφεί και πάλι στο σχέδιο της, το Σύνταγμα Ράντιγκλιφ, για το οποίο ανέμεναν προτάσεις από τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, ιδιαίτερα τώρα που ήταν ελεύθερος, για έναρξη συνομιλιών.

Στις **9 Μαΐου 1957** ο υπουργός Αποικιών Άλλαν Λένοξ Μπόϊντ, δήλωσε στη βρετανική Βουλή:

"Είμαστε πάντοτε διατεθειμένοι να δεχθούμε απόψεις πάνω στις συνταγματικές προτάσεις Ράντιγκλιφ. Εάν υπάρξουν ενδείξεις για γενική επιθυμία από μέρους των αντιπροσωπευτικών Ελλήνων και Τούρκων Κυπρίων να τις συζητήσουν με εποικοδομητικό πνεύμα, θα βρεθούμε σε καλύτερη θέση να εξετάσουμε τον καθορισμό ημερομηνίας μιας πρόσκλησης (προς τον Αρχιεπίσκοπο και τους τουρκοκύπριους ηγέτες).

Ο Μακάριος δεν έχασε καιρό. Απάντησε στο Μπόϊντ ότι το σχέδιο Ράντιγκλιφ ήταν ήδη ξεπερασμένο και ότι δεν τέριαζε για την Κύπρο:

" Το προτεινόμενον υπό της Βρετανίας σύνταγμα Ράντιγκλιφ δεν δύναται να αποτελέση βάση

συνομιλιών προς λύσιν του Κυπριακού. Επιδίωξις του κυπριακού λαού δεν είναι ρύθμισις του συντάγματος της εσωτερικής διακυβερνήσεως, αλλ' η εφαρμογή της αρχής της αυτοδιαθέσεως".

(Μεταγλώττιση)

" Το σύνταγμα Ράντγλιφ που προτείνεται από τη Βρετανία δεν μπορεί να αποτελέσει βάση συνομιλιών προς λύση του Κυπριακού. Επιδίωξη του κυπριακού λαού δεν είναι ρύθμιση του συντάγματος της εσωτερικής διακυβέρνησης, αλλ' η εφαρμογή της αρχής της αυτοδιάθεσης".

Τα πράγματα φαίνονταν να βρίσκονται σε νεκρό σημείο με το Μακάριο και την ελληνική Κυβέρνηση να ετοιμάζονται για τη επόμενη προσφυγή στον ΟΗΕ, εκτός αν προέκυπτε κάτι το νέο.

Στα παρασκήνια όμως ο Μακάριος συνέχιζε επαφές και διαφώτιση.

Με όλα τα μηνύματα αλλά και με τη στάση της Ελλάδας να καθορίζει ως ύστατο σημείο υποχώρησης της ανεξαρτησία, θα πρέπει να άρχισε να αλλάζει σκέψεις γύρω από την επιδιωκόμενη λύση καθώς η Τουρκία επέμενε στη διχοτόμηση και η Αγγλία στο Σύνταγμα Ράντγκλιφ.

Είχε αρχίσει ο Μακάριος να μπαίνει δυναμικά στο διεθνές διπλωματικό παιχνίδι, ότι για να επιτύγχανε αυτό που ήθελε έπρεπε να έχει κι ο ίδιος τη δική του πρόταση σε όσα πρότειναν οι άλλοι, ώστε σε μια διαπραγμάτευση να γίνει το "μοίρασμα" και η επίτευξη κατά το δυνατό, των επιδιωκόμενων του στόχων.

Η λύση ανεξαρτησίας φαινόταν να αποτελούσε τη συνισταμένη των διαφόρων πλευρών.

Όμως δεν ήταν εύκολο για όλους και ακόμα για το Μακάριο που αποτελούσε τον Εθνάρχη της Κύπρου και μπορούσε να κατευθύνει τον Κυπριακό λαό, να προωθήσει μια λύση ανεξαρτησίας αν ληφθεί υπόψη ότι πέραν του ότι η Ενωση αποτελούσε τον προαιώνιο ποθο του κυπριακού λαού, ο ίδιος είχε δώσει τον όρκο της

Φανερωμένης να αγωνισθεί για την Ένωση ενώ και ο συνεχιζόμενος αγώνας της ΕΟΚΑ στην Κύπρο είχε αρχίσει γι' αυτό τον σκοπό.

Έτσι προβολή της ανεξαρτησίας θα ισοδυναμούσε με εθνική προδοσία.

Όμως ο Μακάριος σταθμίζοντας όλους τους παράγοντες άρχισε να προσπαθεί να προωθήσει την ιδέα της ανεξαρτησίας ή για να δει τις αντιδράσεις που θα προκαλούσε μια τέτοια θέση στην ίδια την Κύπρο.

Στις **15 Μαΐου 1957** ένα μόνο μήνα μετά την απελευθέρωση του από τις Σεϋχέλλες σε συνέντευξη του στην αμερικανική τηλεόραση επαναλάμβανε την παλιά του πρόταση για αυτοκυβέρνηση για μια περίοδο και μετά αυτοδιάθεση αλλά πρόσθεσε:

"Όταν οι Κύπριοι τύχουν του δικαιώματος να αποφασίσουν διά το μέλλον των, θα έχουν να εκλέξουν μεταξύ των τριών τούτων: α) της Ένωσης των μετά της Ελλάδος, β) της δημιουργίας ανεξαρτήτου κράτους, και γ) της ανεξαρτησίας εντός της Βρετανικής Κοινοπολιτείας".

(Μεταγλώττιση)

"Όταν οι Κύπριοι τύχουν του δικαιώματος να αποφασίσουν για το μέλλον τους, θα έχουν να εκλέξουν μεταξύ των τριών αυτών: α) της Ένωσης τους με την Ελλάδα, β) της δημιουργίας ανεξάρτητου κράτους, και γ) της ανεξαρτησίας μέσα στη Βρετανική Κοινοπολιτεία".

Όπως έθετε το θέμα της ανεξαρτησίας ο Μακάριος δεν εγκατέλειπε τη γραμμή της αυτοδιάθεσης, αλλά η αναφορά σε αναρξαρτησία από μέρους του θα είχε, όπως έχει αναφερθεί, στόχο να διαπιστώσει τυχόν αντιδράσεις στην Κύπρο.

Όμως αυτό που έκαμνε ο Μακάριος το έκαμνε ήδη η Ελλάδα στο παρασκήνιο καθορίζοντας την ανεξαρτησία ως ύστατο όριο υποχώρησης.

Ήδη ο Καραμανλής είχε δώσει τέτοιες οδηγίες στο νέο προσβευτή του στην Αγκυρα Γ. Πεσμαζόγλου, ο οποίος συζήτησε το θέμα και με τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, ο οποίος όχι μόνο δεν αντέδρασε, αλλά άρχισε να κάμνει κι ο ίδιος αναφορές στο θέμα της ανεξαρτησίας στις συνεντεύξεις του όπως είδαμε προηγουμένως.

Ο Πεσμαζόγλου έφυγε στην Αγκυρα τον Ιούνιο και αφού επέδωσε τα διαπιστευτήρια του στον Πρόεδρο της Τουρκίας Τζελάλ Μπαγιάρ σε απόρρητο κρυπτογραφικό του μνημόνιο προς τον Υπουργείο Εξωτερικών στις **6 Ιουλίου 1957** ανέφερε σύμφωνα με τα όσα έγραψε αργότερα ο ίδιος (αθηναϊκή εφημερίδα "Ακρόπολη, **28.12.1979**):

"Συνομιλία μου με τον Πρόεδρο Τζελάλ Μπαγιάρ κατά την επίδοσιν των διαπιστευτηρίων μου
Αρ. **1992**

6 Ιουλίου 1957

ΚΤΥΠΤΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

Εξωτερικών Αθήνας

"Απόρρητον διά τον κ. Υπουργόν.

Παρουσία υπουργού Εξωτερικών επέδωκα χθες απόγευμα διαπιστευτήρια μου εις Πρόεδρον Δημοκρατίας, μεθ' ου παρέμεινα συνομιλών επί δώρον περίπου.

Μετά θερμοτάτας φιλοφρονήσεις, και εκατέρωθεν διαβεβαιώσεις, περί ανάγκης αναβιώσεως παλαιάς στενής φιλίας, έσπευσα τονίσω ότι επιβάλλεται εξετάσωμεν με πάσαν ευκρίνειαν και εν πλάτει τι μας χωρίζει.

Κος Μπαγιάρ μοι απήντησεν ότι ουδέν έτερον υπάρχη πλην Κυπριακού, αφού δε παρητήρησεν ότι διεπράχθησαν από όλους λάθη και αφού κατεδίκασεν αυστηρώς γεγονότα Σεπτεμβρίου **1955**, προσέθεσεν ότι από τουρκικής πλευράς παρεσχέθη ημίν προθύμως η ζητηθείσα ικανοποίησις ενώ Ελλάς, παρά τας ρητάς της υποσχέσεις, απέφυγεν έκτοτε συνεργασίαν με Τουρκίαν εις NATO και Βαλκανικήν Συμμαχίαν. Εάν ήδη,

συνέχισε λέγων, θεωρή και Ελλάδα αναγκαίον, ως πιστεύει Τουρκία ειλικρινή συνεργασίαν, δέον λυθή Κυπριακόν το ταχύτερον και κατά τρόπον οριστικόν.

Τω απήντησα ότι τούτο ευχόμεθα και ημείς υπό προϋπόθεσιν όμως ότι οριστική αύτη λύσης δεν θα άφηγε δυνατότητα τοπικών συγκρούσεων οπουδήποτε και τω προσέθεσα ότι δεν νομίζω συγκεκριμένας προτάσεις, διότι Ελλάδα δεν έχει την δύναμιν να επιβάλη επί Τουρκίας λύσεις, επειδή δε φαντάζομαι ότι αυτό ισχύει αντιστρόφως και διά Τουρκίαν, θα έδει εξεύρωμεν από κοινού λύσιν δυναμένην να γίνη αποδεκτή ουχί απλώς υπό κυβερνήσεων, αλλά και υπό κοινής γνώμης δύο χωρών. Δέον όθεν, τω είπον, εξετάσωμεν πάσαν λύσιν, εάν δε ανευρεθώσι, σημεία προσεγγίσεως, θα μετέβαινον αμέσως εις Αθήνας ίνα τα συζητήσω".

ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ

(Μεταγλώττιση)

"Παρουσία υπουργού Εξωτερικών επέδωκα χθες απόγευμα διαπιστευτήρια μου στον Πρόεδρο Δημοκρατίας, με τον οποίο παρέμεινα συνομιλώντας για δίωρο περίπου.

Μετά θερμότερες φιλοφρονήσεις, και διαβεβαιώσεις από τις δυο πλευρές, για την ανάγκη αναβίωση παλαιάς στενής φιλίας, έσπευσα τονίσω ότι επιβάλλεται εξετάσουμε με κάθε ευκρίνεια και σε πλάτος τι μας χωρίζει.

Κος Μπαγιάρ μου απήντησε ότι τίποτε άλλο δεν υπάρχει εκτός Κυπριακού, αφού δε παρατήρησε ότι διαπράχθηκαν από όλους λάθη και αφού καταδίκασε αυστηρά γεγονότα Σεπτεμβρίου 1955, πρόσθεσε ότι από τουρκικής πλευράς παρασχέθηκε μας πρόθυμα η ζητηθείσα ικανοποίηση ενώ Ελλάδα, παρά τις ρητές της υποσχέσεις, απέφυγε έκτοτε συνεργασία με Τουρκία στο ΝΑΤΟ και Βαλκανική Συμμαχία. Εάν ήδη, συνέχισε λέγοντας, θεωρεί και Ελλάδα αναγκαίο, ως πιστεύει Τουρκία ειλικρινή συνεργασία, πρέπει

λυθεί Κυπριακό το ταχύτερο και κατά τρόπο οριστικό.

Τω απήντησα ότι αυτό ευχόμαστε και εμείς υπό προϋπόθεση όμως ότι οριστική αυτή λύση δεν θα άφηνε δυνατότητα τοπικών συγκρούσεων οπουδήποτε και του προσέθεσα ότι δεν νομίζω συγκεκριμένες προτάσεις, διότι Ελλάδα δεν έχει τη δύναμη να επιβάλει στην Τουρκία λύσεις, επειδή δε φαντάζομαι ότι αυτό ισχύει αντίστροφα και για Τουρκία, θα έπρεπε εξεύρουμε από κοινού λύση που να μπορεί να γίνει αποδεκτή όχι απλώς από κυβερνήσεις, αλλά και υπό κοινή γνώμη δύο χωρών. Πρέπει λοιπόν, του είπα, εξετάσουμε κάθε λύση, εάν δε ανευρεθούν, σημεία προσέγγισης, θα μετέβαιναν αμέσως στις Αθήνες για να τα συζητήσω".

ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ

Σύμφωνα με τον Γ. Πεσμαζόγλου, στις **9 Ιουλίου 1957**, ένα μήνα μετά τη μετάβαση του στην Αγκυρα, ο Αβέρωφ ευχαριστημένος από την ενημέρωση του έγραψε εξουσιοδοτώντας τον να πει στον Πρωθυπουργό Ατνάν Μεντερές, ότι η Ελλάδα δεν μπορούσε να δεχθεί λύση πέραν της εγγυημένης ανεξαρτησίας με αναγνώριση της αρχής της αυτοδιάθεσης η οποία να εφαρμοσθεί σε μετέπειτα χρόνο:

" Αβέρωφ απαντών εις όσα είχαν τηλεγραφήσει επί της επιδόσεως των διαπιστευτηρίων μου, μου έλεγεν ότι ηδυνάμην να είπω εις τον Μεντερές τα εξής:

1. Οτι κατά προσωπικήν μου γνώμην εάν η Ελλάς απηλπίζετο επί της δυνατότητας συνεργασίας μετά των Τούρκων, θα έστρεφε τας προσπάθειάς της προς άλλας κατευθύνσεις.

2. Οτι η Κυβέρνησις δεν ηδύνατο να δεχθή λύσιν πέραν της ηγγυημένης ανεξαρτησίας με αναγνώρισιν της αρχής της αυτοδιαθέσεως εφαρμοσθησομένης εις καθορισθησόμενον χρόνον. Ηρκει να μη αναλάβω συγκεκριμένας υποχρεώσεις προτού συνεννοηθώ με τας Αθήνας".

(Μεταγλώττιση)

" Αβέρωφ απαντώντας σε όσα είχα τηλεγραφήσει στην επίδοση των διαπιστευτηρίων μου, μου έλεγε ότι μπορούσα να πω στον Μεντερές τα εξής:

1. Οτι κατά προσωπική μου γνώμη εάν η Ελλάδα απελπιζόταν στη δυνατότητα συνεργασίας με τους Τούρκους, θα έστρεφε τις προσπάθειες της προς άλλες κατευθύνσεις.

2. Οτι η Κυβέρνησις δεν μπορούσε να δεχθεί λύση πέραν της εγγυημένης ανεξαρτησίας με αναγνώριση της αρχής της αυτοδιάθεσης που θα εφαρμοσθεί σε χρόνο που θα καθορισθεί. Αρκούσε να μη αναλάβω συγκεκριμένες υποχρεώσεις προτού συνεννοηθώ με τις Αθήνες".

Μέχρι τον Αύγουστο του 1957 ο πρέσβης Πεσμαζόγλου είχε συμπληρώσει τον πρώτον κύκλο των επαφών του στην Αγκυρα και συνοψίζοντας έγραψε αργότερα στις 30 Δεκεμβρίου 1979 στην αθηναϊκή εφημερίδα "Ακρόπολη":

"Εκ των συναντήσεων μου με πολλούς ιθύνοντας και ιδίως με τον υπουργόν Εξωτερικών, τον γενικόν γραμματέα Εζεμπέλ και τον αρχηγόν της αντιπολιτεύσεως, Ισμέτ Ινονού, απεκόμισα την εντύπωσιν ότι, εάν καθίστατο δυνατόν να συμφωνήσωμεν με τους Βρεττανούς εις την λύσιν της πλήρους ανεξαρτησίας, μη αποκλειομένης της αυτοδιαθέσεως, θα ήτο πολύ δύσκολον εις τους Τούρκους να αρνηθούν να προέλθουν εις εποικοδομητικάς διαπραγματεύσεως μεθ' ημών και των Αγγλων".

(Μεταγλώττιση)

"Από τις συναντήσεις μου με πολλούς ιθύνοντες και ιδιαίτερα με τον υπουργό Εξωτερικών, το γενικό γραμματέα Εζεμπέλ και τον αρχηγό της αντιπολίτευσης, Ισμέτ Ινονού, απεκόμισα την εντύπωση ότι, εάν καθίστατο δυνατό να συμφωνήσουμε

με τους Βρετανούς στη λύση της πλήρους ανεξαρτησίας μη αποκλειομένης της αυτοδιάθεσης, θα ήταν πολύ δύσκολο στους Τούρκους να αρνηθούν να προέλθουν σε εποικοδομητικές διαπραγματεύσεως μαζί μας και με τους Αγγλους".

Τυρίζοντας τον Αύγουστο στην Ελλάδα ο Πεσμαζόγλου βρέθηκε σε ένα κλίμα ευφορίας γύρω από τις προσπάθειες του για προώθηση της ιδέας της ανεξαρτησίας. Το ίδιο και ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος που τον επεσκέφθη στο σπίτι του στο ψυχικό όπου διέμενε:

" Με συνεχάρη (ο Αρχιεπίσκοπος) διότι κατόρθωσα να υποστηρίξω ανυποχώρητως την αρχή της αυτοδιαθέσεως και συγχρόνως να αμβλύνω την οξύτητα των ελληντουρκικών σχέσεων.

Μετά μακράν συζήτησιν κατελήξαμεν εις το συμπέρασμα ότι η λύσις, η οποία θα ήτο δυνατόν να γίνη αποδεκτή από την Αγγλίαν και την Τουρκίαν, θα ήτο η χορήγησις πλήρους ανεξαρτησίας εις τους Κυπρίους υπό φιλελεύθερον σύνταγμα".

(Μεταγλώττιση)

" Με συγχάρηκε (ο Αρχιεπίσκοπος) διότι κατόρθωσα να υποστηρίξω ανυποχώρητα την αρχή της αυτοδιάθεσης και συγχρόνως να αμβλύνω την οξύτητα των ελληντουρκικών σχέσεων.

Μετά από μακρά συζήτηση κατελήξαμε στο συμπέρασμα ότι η λύση, η οποία θα ήταν δυνατό να γίνει αποδεκτή από την Αγγλία και την Τουρκία, θα ήταν η χορήγηση πλήρους ανεξαρτησίας στους Κυπρίους υπό φιλελεύθερο σύνταγμα".

Ο Ευάγγελος Αβέρωφ είχε ενημερώσει και τους συμμάχους της Ελλάδας στο ΝΑΤΟ και ιδιαίτερα τον τότε Γενικό Γραμματέα της συμμαχίας Ανρύ Σπάακ ότι η ανεξαρτησία θεωρείτο ως ύστατο σημείο υποχώρησης.

Ο Αβέρωφ, σύμφωνα με το Αρχείο Καραμανλή, καθόρισε τη θέση της Ελλάδας ύστερα από

διαβουλεύσεις με τον Καραμανλή σε πρόταση της βρετανικής Κυβέρνησης που επανέφερε το θέμα της σύγκλησης Τριμερούς Διάσκεψης με την Τουρκία αμέσως του ΝΑΤΟ στις 3 Αυγούστου.

Όπως αναφέρεται στο Αρχείο Καραμανλή "ειδικότερα ο Ε. Αβέρωφ (αφού απέρριψε την πρόταση της Αγγλίας) καθόρισε ως ακραίο σημείο υποχώρησης της ελληνικής πλευράς την αναγνώριση αναξαρτησίας ή αυτονομίας με δικαίωμα αυτοδιαθέσεως σε ενιαία βάση, μετά την πάροδο δεκαετίας. Προκειμένου, εξάλλου, να περιστείλει τη βρετανική διάθεση για τη σύγκληση συνδιασκέψεως, αναφέρθηκε στην ανάγκη συμμετοχής σε ενδεχόμενη πολυμερή συνάντηση και των Κρατών της Ανατολικής Μεσογείου. Σε κάθε περίπτωση, σύμφωνα με την σταθερή ελληνική άποψη, πριν από την οργάνωση μιας διεθνούς συνόδου, θα όφειλε, να έχει επιτευχθεί σύγκλιση απόψεων μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών, μέσω μυστικών διπλωματικών διαβουλεύσεων".

Από τη στιγμή αυτή άρχισε η προώθηση μιας νέας γραμμής μέσα σε λίγα χρόνια: Ανεξαρτησία ύστερα από την Ένωση, αυτοδιάθεση, αυτοκυβέρνηση- αυτοδιάθεση.